

Տարածաշրջան

ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ *2016թ. նոյեմբեր*

*Հրայր Փաշայան**

Ղարաբաղյան հակամարտություն. Ադրբեջանի ռազմաքաղաքական ղեկավարության ապակառուցողական քաղաքականության պատճառով Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործընթացում որևէ դրական տեղաշարժ տեղի չի ունեցել: Ավելին՝ նոյեմբերի 10-ի լույս 11-ի գիշերը և օրվա ընթացքում Ադրբեջանի զինված ուժերը 60 և 82 միլիմետրանոց ականանետերից արկակոծել են Թալիշ և Յարըմջա գյուղերի ուղղությամբ տեղակայված ԼՂՀ պաշտպանության բանակի առաջապահ դիրքերը: Ականանետերի նմանատիպ զանգվածային կիրառումը, որն Արցախի դեմ ապրիլյան լայնածավալ ագրեսիայից հետո առաջին անգամ է տեղի ունենում, դարձավ շփման գծում լարվածությունը սրելու՝ Ադրբեջանի կողմից վերջին շրջանում ձեռնարկվող գործողությունների շարունակությունը: Նման գործողությունները ոչ միայն կոպտորեն խախտեցին 1994-1995թթ. եռակողմ հրադադարի մասին համաձայնագիրը և 2016թ. Վիեննայի ու Սանկտ Պետերբուրգի գազաթափողովներում ձեռք բերված պայմանավորվածությունները, այլև վկայեցին Բաքվի մտադրության մասին՝ խոչընդոտել բանակցային գործընթացի վերսկսման պայմանների ձևավորմանն ուղղված միջոցառումների իրականացմանը: Արկակոծելով այն շրջանը, որտեղ նախօրեին ԵԱՀԿ առաքելությունը պլանային դիտարկում է իրականացրել, ադրբեջանական կողմը ձգտում է նաև խափանել հրադադարի ռեժիմի պահպանումը դիտարկող միակ միջազգային մեխանիզմը և հարցը տեղափոխել միջազգային այլ հարթակներ, որտեղ ավելի հեշտ կլինի սեփական ցանկություններին համապատասխան որոշումներ ըն-

* Արցախի պետական համալսարանի փիլիսոփայության և քաղաքագիտության ամբիոնի դասախոս, քաղաքական գիտությունների թեկնածու:

դունելը: Պետք է նշել, որ այս ամենի արդյունքում այժմ փաստացի բանակցային գործընթաց, որպես այդպիսին, գոյություն չունի: Այն ժամանակավորապես սառեցված կմնա նաև ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ֆրանսիացի և ամերիկացի համանախագահների փոփոխման պատճառով, քանի որ որոշակի ժամանակահատված կպահանջվի, որպեսզի նրանք ամբողջությամբ ծանոթանան հիմնախնդրին և ներգրավվեն խմբի աշխատանքներին, մանավանդ որ բանակցությունների վերակենդանացման համար, բացի քաղաքական ջանքերից, նոր և թարմ մոտեցումներ են անհրաժեշտ:

Հայաստան-Արցախ. Շարունակվել են հայկական երկու հանրապետությունների միջև տարբեր ոլորտներում փոխգործակցության ամրապնդմանն ուղղված քայլերը: Նոյեմբերի 4-ին աշխատանքային այցով Արցախ էր ժամանել Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Կարեն Կարապետյանի գլխավորած պատվիրակությունը: ԼՂՀ նախագահի, կառավարության անդամների և Ազգային ժողովի ներկայացուցիչների հետ հանդիպումներում քննարկվել է հայկական երկու պետությունների տնտեսական և քաղաքական համագործակցությանն առնչվող հարցերի լայն շրջանակ: Ուշագրավ էր գույգ հայկական պետությունների գործադիր մարմինների միջև համագործակցության հիմնական ուղղություններն ու խնդիրները քննարկելուն ուղղված՝ կառավարությունների ղեկավարների մասնակցությամբ հրավիրված աշխատանքային խորհրդակցությունը: Խորհրդակցությանը ԼՂՀ էկոնոմիկայի նախարար Ա.Խաչատրյանը ներկայացրել է 2007-2015թթ. տնտեսության զարգացման ծրագրերի վերաբերյալ հաշվետվություն՝ անդրադառնալով տարբեր ոլորտների զարգացման գործիքակազմերին և խնդիրներին: Արցախի ներդրումային հիմնադրամի տնօրեն Արտակ Միրզոյանն ու Գյուղի և գյուղատնտեսության աջակցության հիմնադրամի տնօրեն Աշոտ Բախշիյանը ներկայացրել են իրենց ղեկավարած կառույցների գործառնություններն ու ցուցանիշները: Վարչապետ Ա.Հարությունյանը ներկայացրել է ներդրումային և գյուղատնտեսական ծրագրերի ուղղությամբ կառավարության քաղաքականության հիմնական տրամաբանությունը՝ շեշտադրելով, որ նշված հիմնադրամները բազմակողմանի աջակցություն են տրամադրում տնտեսավարող սուբյեկտներին՝ նպատակ ունենալով թե՛ խթանել տնտեսական ակտիվությունը, թե՛ ավելացնել բնակչության եկամուտները և թե՛ աջակցել խնդիրներ ունեցող ձեռնարկություններին: Կառավարության ղեկավարը բարձր է գնահատել եր-

կու հիմնադրամների դերակատարումը վերջին տարիներին Արցախի տնտեսական բարձր և կայուն աճի ապահովման գործում՝ պատրաստակամություն հայտնելով հանրապետության կառավարության կուտակած փորձով կիսվել ՀՀ գործընկերների հետ: Կ.Կարապետյանը դրական տպավորություն է արտահայտել հիմնադրամների գործունեության ու կիրառվող գործիքակազմի վերաբերյալ և հանձնարարել ՀՀ համապատասխան պաշտոնյաներին՝ փորձի փոխանակման միջոցով քայլեր ձեռնարկել ՀՀ-ում ևս նմանատիպ կառույցներ հիմնելու և գործունեություն ծավալելու ուղղությամբ: Խորհրդակցության ընթացքում կողմերն առաջ են քաշել կոնկրետ առաջարկներ և ձեռք բերել փոխադարձ պայմանավորվածություններ դրանց կյանքի կոչման ուղղությամբ: Հանդիպման ավարտին կառավարությունների ղեկավարները տվել են համապատասխան հանձնարարականներ՝ վերհանված խնդիրների արդյունավետ լուծման նպատակով: Վերջում, երկու կառավարությունների ղեկավարների գլխավորությամբ, առանձին խորհրդակցություն է տեղի ունեցել էներգետիկայի ոլորտում համագործակցության կոնկրետ ծրագրերի շուրջ: Կողմերը ձեռք են բերել պայմանավորվածություններ հետագա անելիքների վերաբերյալ:

Նոյեմբերի 6-ին ԼՂՀ ԱԺ նիստերի փոքր դահլիճում տեղի է ունեցել Արցախի խորհրդարանի պաշտպանության, անվտանգության և օրինապահանության ու ՀՀ խորհրդարանի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովների համատեղ նիստը՝ ԼՂՀ ԱԺ նախագահի մասնակցությամբ: Հանդիպման ընթացքում մշտական հանձնաժողովների նախագահներ Ժաննա Գալստյանը և Կորյուն Նահապետյանն ամփոփել են նոյեմբերի 4-6-ը ՀՀ ԱԺ մշտական հանձնաժողովի անդամների այցի ծրագրի շրջանակում իրականացված աշխատանքների արդյունքները: Նիստի ընթացքում պատգամավորները քննարկել են երկու հանձնաժողովների հետագա անելիքները և ուրվագծել մի շարք ուղղություններ: Խորհրդարանականներն այցի ընթացքում եղել են ՊԲ զորամասերում, մարտական դիրքերում, հանդիպումներ են ունեցել շրջանների վարչակազմերի և ԼՂՀ պաշտպանության նախարարի հետ:

Նոյեմբերին Արցախ այցելեցին նաև Հայաստանի Հանրապետության ԿԳ նախարար Լևոն Մկրտչյանը, արտգործնախարարի տեղակալներ Շավարշ Քոչարյանն ու Կարեն Նազարյանը, սպորտի և երիտասարդության հարցերի

նախարար Հրաչյա Ռոստոմյանը, գլխավոր դատախազ Արթուր Դավթյանը և ՀՀ զինվորական դատախազ, գլխավոր դատախազի տեղակալ Արտավազդ Հարությունյանը: ԱՀ նախագահի, ԱԺ խոսնակի և համապատասխան պաշտոնյաների հետ հանդիպումներում քննարկվել են նշված ոլորտներում փոխգործակցության և հարաբերությունների շարունակական ամրապնդմանն առնչվող հարցեր:

Արցախ-Սփյուռք. Նոյեմբերի 24-ին Լոս Անջելեսում «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հովանու ներքո 19-րդ անգամ մեկնարկեց հեռուստամարաթոն-դրամահավաքը: Արցախի իշխանությունների առաջարկով՝ հիմնադրամի հոգաբարձուների կողմից որոշվել է «Հեռուստամարաթոն 2016»-ի ընթացքում հավաքված միջոցներն ուղղել գլխավորապես Ադրբեջանի սանձազերծած ապրիլյան պատերազմի հետևանքների վերացմանը, ինչպես նաև նախկինում սկսված ծրագրերի իրականացմանը: Դրան համապատասխան՝ «Հեռուստամարաթոն 2016»-ը կրում էր «Իմ Արցախը» խորագիրը: Չնայած ամբողջ աշխարհում տիրող տնտեսական դժվարություններին, դրամահավաքի արդյունքում հաջողվեց հավաքել \$15 մլն 428.777, ինչը վկայությունն է այն բանի, որ աշխարհասփյուռ հայությունը պատրաստ է համախմբվել Արցախի շուրջ և նպաստել համազգային խնդիրների լուծման գաղափարի իրականացմանը:

Հայրենիք-Սփյուռք կապերի ամրապնդման շրջանակներում Արցախ ժամանեցին սփյուռքահայ մի շարք բարերարներ ու մշակութային գործիչներ: Ռուսաստանաբնակ բարերարների նախաձեռնությամբ Արցախի բազմազավակ ու կարիքավոր ավելի քան 30 ընտանիքների որպես աջակցություն տրամադրվել են հագուստ, կահույք, կենցաղային տեխնիկա և այլ պարագաներ: Արցախի և Սփյուռքի միջև համագործակցության նոր՝ ավելի բարձր մակարդակ է ձևավորվում մշակութային ոլորտում: Սփյուռքահայ մեր հայրենակիցներն այցելելով Արցախ՝ կազմակերպում են դասախոսություններ, սեմինար պարապմունքներ, կիսում են իրենց գիտելիքներն ու փորձը, դրանով իսկ նպաստում ԼՂՀ զարգացմանը: Այդ շրջանակներում Արցախ ժամանեցին ՌԴ ԳԱ ակադեմիկոս Արտեմ Սարգսյանը, ռուսաստանաբնակ հայտնի նկարիչ Յուրի Գրիգորյանը, Օքսֆորդի համալսարանից դոկտոր Հրաչ Զիլինգիրյանը, արձակագիր Նարինե Արգարյանը: Նրանց ինքնատիպ ստեղծագործությունների միջոցով հասարակության լայն շրջանակները հնարավորություն են ստա-

նում հաղորդակից դառնալ հայկական մշակույթին, արժեքներին ու ավանդույթներին՝ նպաստելով նաև Սփյուռքում հայապահպանության գործին:

ԼՂՀ Նախագահ Բակո Սահակյանը նոյեմբերի 24-ին ընդունել է մի խումբ գիտնականների, ովքեր ուսումնասիրություններ և պեղումներ են իրականացնում ԼՂՀ Հաղբուրթի շրջանի Ագոխի քարանձավում: Հնագիտական պեղումների իրականացմանը գործուն մասնակցության, «Ագոխի քարանձավը և կովկասյան միջանցքը» գրքի հեղինակման և այն միջազգային գիտական շրջանակներում ներկայացնելու համար Լևոն Եպիսկոպոսյանը (Հայաստանի Հանրապետություն), Փիթեր Ջոն Էնդրյուսը, Տանիա Քրիստինե Քինգը (Մեծ Բրիտանիա), Ջոն Մյուրեյը (Իռլանդիա), Իռլանդա Ֆերնանդես-Խավյոյը (Իսպանիա) պարգևատրվել են «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալով:

Նախագահ Սահակյանն ընդգծել է, որ նրանց հետազոտություններն ունեն մեծ գիտական նշանակություն մարդու էվոլյուցիայի ուսումնասիրման գործում՝ երախտագիտություն հայտնելով կատարված աշխատանքի համար:

Նոյեմբերի 28-ին Արցախում էին «Ֆրանսիա-Ղարաբաղ» բարեկամության շրջանակի անդամներ, Ֆրանսիայի ԱԺ պատգամավոր Էրվան Բինեն և Ժակ Ռեմիլեն: Նախագահ Բակո Սահակյանի և արտգործնախարար Կարեն Միրզոյանի հետ հանդիպումներում քննարկվել են Ֆրանսիա-Արցախ հարաբերություններին վերաբերող հարցեր:

Նախագահ Սահակյանը բարձր է գնահատել «Ֆրանսիա-Ղարաբաղ» բարեկամության շրջանակի գործունեությունը՝ նշելով, որ այն մեծապես նպաստում է երկկողմ կապերի խորացմանն ու ընդլայնմանը: